

Хамитова Б.М., Арынбаева Р.А*., Кизбаева Ж.К.

техн.ғ.к., қауымдастырылған профессор, М.Әуезов атындағы ОҚУ. Шымкент, Қазақстан
аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ. Шымкент, Қазақстан
оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ. Шымкент, Қазақстан

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ЖАҢҒЫРТУ ЖАҒДАЙЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Автор корреспондент: roza.arynbaeva@mail.ru

Түйін: Мақалада білім беру саласында ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды енгізу процесі, сондай-ақ компьютерлендірудің білім сапасына әсері қарастырылды. Сондай-ақ, заманауи ақпараттық қоғамдағы оқытушының инновациялық іс-әрекетінің мазмұны, ерекшеліктері мен түрлері анықталды. Автор соңғы бірнеше жылда білім беруді компьютерлендіру, білім берудің жылдамдығы мен сапасына, сонымен қатар білім алушылардың оқу процесіне деген қызығушылығына айтарлықтай әсер етті деп тұжырымдады. Оқытушының инновациялық қызметі білім беру бағдарламаларының мазмұнын жаңарту және білім беру процесін ұйымдастыруды жетілдіру, инновациялық білім беру және бағалау технологияларын, сондай-ақ электрондық оқулықтарды қолдану бойынша түрлерін сипаттады. Инновациялық педагогикалық технологияларды пайдаланудың негізгі идеясы - ақпараттық ортаны құру, оның ішінде компьютерлік ақпарат көздерін, электрондық оқу құралдарын, бейне және аудио материалдарды қолдану.

Кілт сөздер: инновациялық педагогикалық технологиялар, телекоммуникациялық технологиялар, электрондық оқулықтар, білім беруді ақпараттандыру, заманауи білім беру

Кіріспе. Оқу процесін ақпараттандыру барлық бағыттағы мамандарды даярлаудың сапалы жаңа деңгейін қамтамасыз ететін басым міндет болып табылады. Сонымен қатар ақпараттандыру дербес компьютерлерді қолдануды ғана емес, яғни заманауи техникалық оқыту құралдарын, соның ішінде мультимедиялық құралдарды кеңінен енгізу деп түсіндіріледі.

Президент жолдауында: «Ұлттық бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте білім деңгейімен айқындалады» - деген байламы жеке адамның құндылығын арттыру, оны дайындайтын ұстаз жауапкершілігінің өсуі, тынымсыз еңбек, сапалы нәтиже деген ұғыммен егіз [1]. Қазіргі жағдайдағы білім берудің ұлттық моделіне өту оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс-тәсілдерін, жаңа инновациялық педагогикалық технологияны игерген, психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог - зерттеуші, ойшыл ұстаз болуын қажет етеді.

Жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алқының бірден - бір шарты - оқытушының жаңашыл болуы. Себебі, еліміздің болашағы бүгінгі жас ұрпақтың білім деңгейімен өлшенеді. Сондықтан қазіргі таңда сабақты жаңаша құрып, инновациялық түрлі тәсілдерді меңгеріп, педагогикалық білімін жетілдіре отырып, оны дер кезінде қабылдап, өндеп, нәтижелі пайдалана білу әрбір ұстаздың міндеті болуы керек.

Жаңа технологияны қолдануда білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, үлкен ізденіспен, шығармашылыққа жетелеуге де болады. Нәтижесінде білім алушының: тіл байлығы жетіледі; еркін ойлауға мүмкіндік береді және өз ойын еркін жеткізе алады; оқыту процесінде жаңа технологияларды қолдана отырып білімін шыңдайды; жаңа оқыту үрдісін қалыптастырады; өздігінен ізденімпаздық қабілеті артады, жан-жақты ізденеді; ақпараттық сауаттылығы мен ақпараттық мәдениеті қалыптасады, ақыл-ойын дамытады; шығармашылық белсенділігі артады; ұжымдық іс-әрекетке тәрбиелейді, оқытудың жаңа тәсілдерін қолдану арқылы өзін, бір-бірін, өзара бағалау қалыптасады[2].

Интерактивті технологиялар оқытушының инновациялық іс-әрекетінің нұсқасы

ретінде оқу үдерісіне тән рөлдерді трансформациялауды көздейді. Оқытушы «менеджер», процестің кеңесшісі немесе үйлестірушісі, білім алушы - объектілер емес, өзара әрекеттесу субъектілері ретінде әрекет етеді. Оларға рөлдік ойындар, пікірсайыс семинарлары, білім беру саласындағы пікірталастар және ойын безендіру кіреді. Мұндай іс-шараларда оқытушының бақылауымен өтетін студенттерді топтық жұмысқа орналастыруға баса назар аударылады. Көбінесе компьютерлік технологиялар идеяларды өмірге әкелуге көмектеседі.

Инновациялық білім беру тәжірибесі мол оқытушыны да, жас маманнан да заманауи білім беру талабын орындауда үлкен күш және білімді талап етуде. Білім берудегі жаңашылығыда да осында, осыған орай, жоғары оқу орындарында технологиялық жетістіктерге негізделген қашықтықтан білім беру жетекші рөл атқаруда. Бұл талапқа сай педагогикалық процестің тиімділігін артуына мүмкіндік беретін білім бері мен тәрбие бірлігін сақтай отырып, білім алушыға берілетін білімнің үйлесімділігімен қатар, әрбір жеке тұлғаның ерекшелігін ескере отырып, бағыт-бағдар беру, танымдық ізденімпаздығын дамытудағы оқытудың прогрессивтік қадамының бірі инновациялық технологияларды оқу үрдісінде пайдалану болып табылады. Инновациялық технология - алға қойған мақсатқа жетудің тиімділігіне сай оқытудың әдіс-тәсілдері арқылы оқыту мазмұнын жүзеге асыру болып табылады.

Сонымен қатар, инновация дегеніміз - білім, тәрбие, менеджмент, ақпараттық технологиялар саласындағы қолданбалы және іргелі зерттеулердің, эксперименталды және теориялық әзірлемелердің нәтижесі, оны игеру кезінде білім беру жүйесінің тиімділігі мен дамуына әкеледі.

Теориялық талдау. Білім берудің басты мақсаты - бұл тек білім мен біліктің үйлесімділігі емес, жеке және кәсіби құзыреттілік. Оқыту процесінде әр оқушының алдында жаңа тақырыпты зерттеу тұр. Жаңа материалды игеру оқытушыға байланысты. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды білім беру үдерісіне енгізу - қазіргі заман оқытушының басты міндеті. Біз дәстүрлі әдістерден дәстүрлі емес әдістерге ауысып жатырмыз. Сабақты өткізудің әртүрлі дәстүрлі емес әдістері бар: сабақ-дәріс, семинар сабақ, несиелік-тақырыптық сабақ, өнертабыс сабағы, іскери ойындар сабағы, практикалық сабақ, шығармашылық сабағы, өнертабыс сабағы, сабақ-дау, компьютерлерді пайдалану сабағы. Сондықтан оқу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалану - қазіргі білім берудің өзекті тақырыбы.

Білім беру процесінде оқытушы функциясының жылдам ауысуы байқалады: оқытушы білімнің аудармашысынан және дағды моделінен білім алушының белсенді өзіндік іс-әрекетінің жетекшісіне айналады, барған сайын рөлін алады сарапшы, кеңесші. Осыған байланысты педагогикалық іс-әрекеттің мазмұны өзгеріп отырады, ол барған сайын инновациялық сипатқа ие болады, ол келесіде - дәстүрлі жұмыс түрлерінің маңыздылығын төмендетуде - лекциялық және практикалық сабақтарда байқалады [3].

Қазіргі таңда отандық жоғары білім беру жүйесін модернизациялау әлемдік және еуропалық білім беру жүйелеріне интеграциялау шеңберінде жүзеге асырылады. Белсенді дамып келе жатқан ақпараттық-коммуникациялық технологиялар индустриялық парадигманы, оның ішінде білім беру жүйесіне өзгерту бағытындағы қозғалыс векторын анықтады.

Білім беру парадигмасындағы өзгерістер тұтас қоғамнан болашақ мамандардың кәсіби дайындығының ерекше мәртебесін талап етеді, бұл оқытудың жаңа әдіснамалық тәсілдерін қалыптастыруда, студенттерге бағытталған оқыту әдістерін дамытуда, жаңа рөлін айқындауда Болон процесінің философиясына сәйкес келетін, университеттердегі оқу процесін ұйымдастыруға жаңа көзқарастарды қалыптастыратын оқытушы.

Университеттің дәстүрлі оқу процесінен оны жаңартуға, қолданыстағы тәжірибемен тұрақты және өзара әрекеттесуге көшу кезінде, біздің ойымызша, деректерді талдаудың сапалық және сандық әдістеріне негізделген дидактикалық векторлық модельді әзірлеу және енгізу қажет. Бірінші кезекте жоғары білікті мамандарды даярлаудағы қажетті кәсіби

құзыреттіліктерді дамытуға бағытталған электрондық ақпараттық және білім беру технологияларын қолдана отырып, жоғары оқу орындарындағы оқу процесін ұйымдастыру қажет.

Ақпараттық және «білім беру технологияларын» қолдана отырып, университеттегі заманауи білім беру процесі (атап айтқанда, электронды оқыту) жоғары оқу орындары дидактикасында жаңа бағыттың қалыптасуы мен дамуына негіз болып табылады, оны біз шартты түрде электронды оқыту дидактикасы деп атаймыз [4].

Ақпараттық-білім беру өзара іс-қимылының принципіалды жаңа педагогикалық технологияларын құру және дамыту саласындағы соңғы онжылдықтағы жетістіктер оқушы мен мұғалімнің жеке басын дамытуға бағытталған педагогикалық әсер етеді. Қазіргі уақытта қашықтықтан оқытудан басқа, ең тиімді электрондық білім беру құралы - электрондық оқулық.

Жаңа буынның электрондық оқулығы (кем дегенде) келесі жүйелерді қамтуы керек:

- курстың негізгі (басқару модулі);
- иллюстрацияланған оқу-анықтамалық кешені;
- виртуалды зертханалар мен интерактивті модельдер кешені;
- тестілеу кешені және тапсырмалар базасымен біріктірілген;
- іздеу кешені;
- анықтама жүйесі;
- әдістемелік қамтамасыз ету жүйесі.

Электрондық оқулықтың негізгі міндеті – барлық курстық модульдерді біртұтастыққа біріктіру [5].

Интерактивті электрондық оқулық білім беруді ақпараттандырудың негізгі элементі ретінде. Білім беруді ақпараттандырудың қазіргі кезеңінде маңызды проблемалардың бірі оқу процесін жаңа буынның көмекші құралдары және оқулықтармен қамтамасыз ету болып табылады. Әртүрлі бағыттағы лайықты мамандарды даярлау кезінде бұл проблема ерекше мәнге ие болады, өйткені практика қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың құралдары мен әдістерін оқу процесіне енгізбей білікті маман даярлау мүмкін еместігін дәлелдейді [6].

Қазіргі білім беруді ақпараттандыру процесінің дамуында келесі тенденциялар байқалады:

- бірыңғай білім беру кеңістігінің жұмыс істеуі;
- үздіксіз білім беру жүйесін қалыптастыру;
- дәстүрлі және инновациялық білім берудің әдістері мен құралдарын үйлестіру;
- ақпараттық технологияларды қолдану негізінде оқытудың жаңа әдістері мен құралдарын енгізу.

Электрондық оқулық – бұл оқу процесін ұйымдастырудың мүмкіндіктері мол және тек ақпарат көзі ретінде ғана емес, сонымен қатар практикалық, зертханалық жұмыстарды, жазбаша тапсырмаларды орындаудың, әртүрлі процестерді бақылаудың құралы ретінде қолданыла алатын оқулықтың жаңа түрі. Электрондық оқулықпен жұмыс жасау кезінде оқытушы қарапайым қағаз оқулығымен жұмыс кезінде берілген тапсырмаларды ұсына алады [7]. Электрондық оқулықтарды ойнауға қолданылатын заманауи құрылғылар ақпаратты көруге ғана емес, сонымен қатар экранда жазуға мүмкіндік береді. Осылайша, баспа оқулығымен жұмыс істеу кезінде қолданылған барлық әдістер электрондық оқулықтың бағдарламалық жасақтамасы мен технологиялық мүмкіндіктерін ескере отырып, оларды жаңаларымен толықтыра отырып, электронды түрде қолданыла алады.

Тәжірибелік бөлім. Білім беруді ақпараттандыру үдерісі пәндік бағыттар мен қоршаған ортаның даму заңдылықтарын интеграциялық тенденцияларды қолдай отырып, оқытудың ақпараттық технологияларының потенциалын білім алушылардың жеке басын дамытуға бағытталған тәсілдерді дамытуды жүзеге асырады. Сонымен қатар олардың ойлау қабілетінің шығармашылық деңгейі, зерттелетін объектілерді, құбылыстарды, процестерді, олардың арасындағы қатынастарды модельдеу негізінде қабылданған

шешімдердің нәтижелерін болжай отырып, оқу және практикалық мәселелердің шешімдерін табу стратегиясын құру дағдыларын қалыптастыру. Оқу процесіне оқытудың ақпараттық технологияларын енгізу егжей-тегжейлі өзін-өзі бағалауға негізделген, технологиялық құралдармен қолдау көрсетілетін және өзін-өзі бағалау нәтижелерімен негізделген адамның өзін-өзі тәрбиелеу белсенділігіне негізделген үздіксіз білім берудің түбегейлі жаңа формасын қалыптастыруға негіз бола алады.

Оқытудың лекциялық-семинарлық формасы әлдеқашан өзінің тиімділігін жоғалтқан - практика дәлелденгендей, оқу уақытының 50%-ы босқа кетеді. Шетелдік тәжірибені зерделей отырып, келесі маңызды аспектіні атап өтуге болады: оқытушы ақпаратты таратушы емес (дәстүр бойынша қабылданған), бірақ кеңесші, кейде тіпті студенттің әріптесі ретінде әрекет етеді. Бұл кейбір оң ұпайларды береді: студенттер оқу үдерісіне белсенді қатысады, өз бетінше ойлауға үйренеді, өз көзқарастарын ортаға салады және нақты жағдайларды имитациялайды.

Ақпараттық технологиялардың дамуы сабақ өткізуге жаңа, бірегей мүмкіндік - қашықтықтан оқытуды енгізді. Бұл, біріншіден, білім алушының өзіне оқудың уақыты мен орнын өзі таңдауға мүмкіндік береді, екіншіден, дәстүрлі білім алудан бір себептермен айырылған адамдарға білім алуға, үшіншіден, оқуда жаңа ақпараттық технологияларды пайдалануға мүмкіндік береді, төртіншіден, белгілі бір дәрежеде оқыту шығындарын азайтады. Екінші жағынан, қашықтықтан оқыту оқытуды дараландыру мүмкіндіктерін арттырады.

Нәтижелер мен талқылау. Ақпараттық технологиялар жетістіктеріне келер болсақ, ол ең алдымен, білім алушының уақытын үнемдейді, сонымен қатар білім алушының лекция, практикалық сабақтарда да, өзіндік жұмыс процесінде де бірдей электронды ресурстарды пайдалану мүмкіндігі бар екендігі өте маңызды, оны оқу процесінде қолдану зерттелетін пәннің тұтас бейнесін құрайды.

Ақпараттық технологиялардың білімге енуі бізді оқыту үдерісін ақпараттық процесс ретінде қарастыруға мәжбүр етеді, мұнда студенттер ақпаратты алады, оны өңдейді және қолданады. Сондықтан білім беруді ақпараттандыру тек компьютер мен басқа да электронды оқу құралдарын пайдалану ретінде емес, оқу процесін ұйымдастырудың жаңа тәсілі ретінде қарастырылуы керек. Электрондық пошта, Skype сияқты заманауи ақпараттық технологиялардың арқасында мұғалім мен оқушы арасындағы байланысты кеңістікте және уақытында таратуға болады. Мысалы, мұғалім мен оқушы бір-бірімен әр түрлі елдерде бола отырып, өздеріне ыңғайлы уақытта сөйлесе алады. Мұндай диалог уақытында созылуы мүмкін - сұрақ бүгін қойылуы мүмкін, және оған жауап біраз уақыттан кейін алынады. Осындай құралдардың көмегімен тыңдаушылар мен оқытушыларға алынған хабарламаларды талдауға және оларға ыңғайлы уақытта жауап беруге мүмкіндік беретін ақпаратпен алмасу мүмкіндігі (өзін-өзі тексеруге арналған тапсырмалар, қызығушылық тудыратын сұрақтар, тесттер) мүмкін болады. Білім беруді ақпараттандырудың негізгі бағыты компьютерлермен және бағдарламалық өнімдермен жұмыс істеу дағдыларын игеруден білім берудің электрондық оқулықтарын, оқу бағдарламаларын, энциклопедиялар мен ресурстарды дұрыс мағыналы қалыптастыруға, таңдау мен дұрыс пайдалануға үйретуге көшу болуы керек.

Қорытынды. Электрондық оқулық әдістемелік және анықтамалық оқу құралы режимінде де жұмыс істей алады. Жоғарыда аталған мүмкіндіктер электронды оқулықты қарапайым және ыңғайлы етіп, шаршауды азайтып, процестің тиімділігін арттырады.

Оқу процесінде электронды оқу құралдарын қолдану материалды тереңірек зерттеуге, қызықты немесе қиын тақырыптармен толығырақ танысуға мүмкіндік береді. Электрондық оқулықтағы бай және түрлі-түсті иллюстрациялық материал теориялық ақпаратты оның әртүрлілігі мен күрделілігінде нақты көрсетуге мүмкіндік береді. Электрондық оқу құралдарын пайдалану кезінде білім алушылардың белсенділігін арттырып ғана емес, сонымен бірге оқу материалын жақсы түсінуге және игеруге ықпал ететін абстрактілі-логикалық белсенділік пайда болады.

Әдебиеттер тізімі:

- 1 Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері. Алматы: Білім, 2008.
- 2 Нағымжанова Қ.М. Инновациялы-креативті технологиялар. Өскемен. Медиа Альянс. 2005.
- 3 Матяш Н.В. Инновационные педагогические технологии: Проектное обучение: Учебное пособие/ Н.В. Матяш. М.: Academia, 2017. 422 с.
- 4 Сулейманова Д.Ю. Облачные и инновационные технологии в сервисе и образовании. /Д.Ю. Сулейманова. М.: Русайнс. 2017. - 861 с.
- 4 Буторина, Т.С. Дидактические основы использования информационно-педагогических технологий в подготовке электронного учебника / Т.С. Буторина, Е.В. Ширшов // Открытое образование. 2001. № 4. С. 14–16.
- 5 Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение: Учебное пособие/ А.П. Панфилова. М.: Academia, 2013. 272 с.
- 6 Лысова Е.Б. Основные тенденции развития содержания образования в зарубежных странах // Дидактические проблемы построения базового содержания образования. М., 1994. С.44-58.
- 7 Козлов, А.Н. Анализ состояния и перспектив развития электронного обучения в мире / А.Н. Козлов, К.А. Яснов // В сб. тр. «Проблемы развития электронного образования в России». М., МГУЭСИ, 2015. - 266 с.

Аннотация. Применение современных информационных и телекоммуникационных технологий в образовании дает принципиально новые возможности для повышения эффективности учебного процесса. Это расширение доступа к информации в привычной вербальной и иных формах, увеличение выразительных возможностей предоставления информации, соединение ее рациональных и эмоциональных аспектов, включение игровых элементов, возможность использования моделей, широкая вариантность в выборе методических средств, новые возможности в концентрации информации и повышение интереса к получению знаний. Также использование информационных технологий - как проявление инноваций в образовании и как одно из направлений духовного обновления в образовании. В инновационной деятельности учителя описаны виды обновления содержания образовательных программ и совершенствования организации учебного процесса, инновационные образовательные и оценочные технологии, а также использование электронных учебников. В данной статье речь идет о роли информационных и телекоммуникационных технологиях в том числе электронного учебника в учебном процессе, показаны положительные стороны электронного учебника.

Ключевые слова: инновационные педагогические технологии, телекоммуникационные технологии, электронные учебники, информатизация образования, современное образование

Abstract. The use of modern information and telecommunication technologies in education provides fundamentally new opportunities to improve the efficiency of the educational process. This is the expansion of access to information in the usual verbal and other forms, an increase in the expressive possibilities of providing information, the combination of its rational and emotional aspects, the inclusion of game elements, the possibility of using models, a wide variability in the choice of methodological means, new possibilities in the concentration of information and an increase in interest in obtaining knowledge. Also, the use of information technology - as a manifestation of innovation in education and as one of the areas of spiritual renewal in education. In the innovative activity of the teacher, the types of updating the content of educational programs and improving the organization of the educational process, innovative educational and assessment technologies, as well as the use of electronic textbooks are described. This article deals with the role of information and telecommunication technologies, including an electronic textbook in the educational process, shows the positive aspects of an electronic textbook.

Keywords: innovative pedagogical technologies, telecommunication technologies, electronic textbooks, informatization of education, modern education